

УДК 342.9

А. М. АПАРОВ

АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено поняття адміністративного процесу, адміністративних проваджень, а також їх співвідношення. Доведено, що основою формування поняття адміністративного процесу є адміністративно-процесуальна діяльність: адміністративно-юрисдикційна та адміністративно-процедурна, аналізуються особливості адміністративно-юрисдикційного процесу.

Ключові слова: адміністративно-процесуальне право, адміністративне право, адміністративна юстиція, адміністративно-процесуальне законодавство.

Апаров А.Н. Административная юрисдикция в системе административно-процессуальной деятельности

Исследуется понятие административного процесса, административных осуществлений, а также их соотношения, доказывает, что основу для формирования понятия административного процесса составляет административно-процессуальная деятельность: административно-юрисдикционная и административно-процедурная, анализирует особенности административно-юрисдикционного процесса.

Ключевые слова: административно-процесуальное право, административное право, административная юстиция, административно-процесуальное законодательство.

Aparov Andrii. Administrative jurisdiction in the system of administratively-judicial activity

The author considers in the article the concepts of administrative process, administrative realizations, and also their correlations, proves that basis for forming of concept of administrative process has been made by administratively-judicial activity: administratively-jurisdiction and administratively-procedural, also analyses the features of administratively-jurisdiction process.

Key words: administratively-judicial law, administrative law, administrative justice, administratively-judicial legislation.

Розгляд проблем адміністративно-юрисдикційного процесу був би неповним без дослідження категорії «адміністративний процес», що дозволить, у свою чергу, визначити місце адміністративно-юрисдикційного процесу в системі адміністративно-процесуальної діяльності і обґрунтувати необхідність використання терміну «адміністративно-юрисдикційний процес» в контексті його співвідношення з «адміністративним процесом».

Державно-управлінська діяльність в основному орієнтована на вирішення позитивних завдань. В той же час юрисдикційна функція також їй властива, хоча і не є визначальною її зміст ознакою. Ці якості надають адміністративному процесу своєрідне забарвлення.

В рамках адміністративного процесу реалізуються диспозиції і санкції

адміністративно-правових норм. Ці обставини і породили неоднозначний підхід до адміністративно-процесуальної діяльності.

Деякі науковці розглядають адміністративний процес як діяльність виконавчо-розпорядчих органів в цілому. Йдеться про так зване «широке» трактування адміністративного процесу. С.С. Студенікін відмічав, що «виконавчо-розпорядча діяльність здійснюється на основі певних процесуальних правил, сукупність яких і складає адміністративний процес»¹.

На думку В.М. Манохіна, адміністративний процес не лише діяльність державних органів з вирішення індивідуальних справ у сфері державного управління, але це, передусім, порядок реалізації адміністративно-правових норм².

А.Є. Луньов вважав, що адміністративний процес завжди має місце там, де здійснюється діяльність виконавчих і розпорядчих органів. Він писав, зокрема: «Усе це широке коло питань, що мають важливе значення в подальшому покращенні роботи органів державного управління, належить до поняття адміністративного процесу»³.

Ц.А. Ямпольська розглядає адміністративний процес як порядок правильного, що ґрунтується на нормах права вирішення державними органами усіх індивідуальних справ в сфері виконавчої і розпорядчої діяльності⁴.

О.К. Застрожна вважає, що адміністративним процесом є організаційно-процедурна діяльність органів державного управління по прийняттю нормативних управлінських актів і застосуванню норм матеріального права, врегульована адміністративно-процесуальними нормами⁵.

«Радянський адміністративний процес, – пише А.П. Коренев, – є діяльністю, що полягає в реалізації правомочності із здійснення функцій державного управління і застосування норм матеріального адміністративного права, протікає в порядку і формах, встановлених законодавством»⁶.

До прихильників широкого трактування адміністративного процесу належить Д.М. Бахрах. На його думку, «адміністративне право регулює різні способи здійснення адміністративної діяльності, різні процеси: адміністративно-правотворчий, оперативно-розпорядчий і адміністративно-юрисдикційний»⁷.

У підручнику з адміністративного права В.Б. Авер'янова у широкому розумінні адміністративний процес – це встановлений законом порядок розгляду і вирішення індивідуально-конкретних (адміністративних) справ, що виникають у сфері державного управління, спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами) та, у відповідних випадках, загальними (звичайними) судами. Однак навіть у широке розуміння сьогодні «не вписується» процес розгляду справ у спеціалізованих – адміністративних судах, тобто адміністративне судочинство, хоча для позначення саме цього явища первісно і використовувався термін «адміністративний процес». Таке класичне його розуміння в юридичній літературі радянського періоду втратило реальне пізнавальне значення і було підмінено широким і вузьким тлумаченням даного поняття⁸.

З огляду на це для визначення адміністративного судочинства можна використовувати термін «адміністративно-судовий процес». У вузькому розумінні адміністративний процес розглядається як порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення і застосування до правопорушників адміністративних стягнень. Іноді поняття адміністративного процесу в такому розумінні тлумачать не тільки як розгляд справ про адміністративні правопорушення і застосування адміністративних стягнень до винних, а й як розгляд справ із застосу-

ванням заходів адміністративного примусу загалом. Адміністративний процес виступає специфічним (оскільки не є класичним у згаданому вище розумінні) видом юридичного процесу завдяки врегулюванню адміністративно-процесуальними нормами має притаманні йому цілі (мету), структуру і суб'єктів⁹.

Ю.П. Битяк і В.М. Гаращук вважають, що адміністративний процес врегульованого нормами адміністративно-процесуального права діяльністю органів виконавчої влади, їх посадових осіб, інших уповноважених на те суб'єктів, спрямованою на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права в ході розгляду індивідуально-конкретних справ¹⁰.

Найбільше уваги широкому трактуванню адміністративного процесу було приділено В.Д. Сорокіним. У його працях концепція широкого розуміння адміністративного процесу отримала подальший розвиток і усебічне обґрунтування. Так, учений розглядає адміністративний процес як «порядок вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері державного управління виконавчо-розпорядчими органами, а в передбачених законом випадках і іншими суб'єктами, як діяльність, в ході здійснення якої виникають суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративно-процесуального права»¹¹.

Друга група учених заперечує проти визнання адміністративним процесом усього порядку діяльності адміністративних органів і пов'язує адміністративний процес з розглядом окремих категорій індивідуальних адміністративних справ. Йдеться про так зване «вузьке» трактування адміністративного процесу як правохоронну, юрисдикційну діяльність.

О.А. Іванов вважає, що адміністративний процес – це примусове здійснення матеріальної норми¹². На думку А.А. Дьоміна, адміністративний процес є процедурою трьохстороннього вирішення спорів, що виникають з владних відносин (тобто адміністративних і дисциплінарних спорів), у будь-якому органі держави і при будь-якому способі організації такого розгляду (ці способи складатимуть різновиди адміністративного процесу). При цьому, вважає автор, в сфері права поняття процесу нерозривно пов'язане з розглядом спору. За відсутності спору державний орган діє у рамках не юридичного процесу, а матеріально-правової процедури його функціонування. Наявність адміністративно-процесуальних відносин можлива тільки при тресторонньому характері відносин: дві сторони і арбітр. Отже, змістом адміністративного процесу, на його думку, є спір про право і діяльність державного органу з вирішення такого спору з усіма необхідними для цього діями. Тому учений не погоджується з точкою зору авторів, які відносять до сфери адміністративного процесу чисто матеріально-правову діяльність органів державного примусу з реалізації своєї компетенції¹³.

Прихильники вузького трактування, заперечуючи своїм опонентам, вказують, що «процес – це спеціальна діяльність, що має на меті у встановленому законом порядку досягти примусової реалізації норм матеріального права. Мета процесуальної діяльності – досягти реалізації прав і обов'язків поза правовідносинами, які вони утворюють окрім волі його учасників або хоч би одного з них»¹⁴.

Незважаючи на відмінність у підходах до визначення суті адміністративного процесу убачається щось загальне, що об'єднує цих авторів, – визнання адміністративного процесу в якості діяльності, яка має своїм завданням лише здійснення юрисдикційної функції в різноманітних її проявах.

Оцінюючи викладені підходи до розуміння адміністративного процесу, слід визнати право на існування кожного з них. Як підкреслював В.М. Горшеньов, «зведення призначення адміністративного процесу і процесуальних норм, що його регламентують, тільки до виконання юрисдикційних завдань зовсім не узгодиться із загальним призначенням такої найбільшої галузі права як адміністративне право зокрема і правового регулювання взагалі, в яких примусові і охоронні завдання мають додатковий, фрагментарний характер і здійснюються разом з найбільш суттєвими – організаційними. Забуття цього безперечного факту може призвести до висновку про те, що тільки юрисдикційна діяльність потребує строгих процесуальних форм реалізації норм матеріального права і тільки вона має бути врегульована певними процесуальними правилами, а діяльність органів держави з розгляду і вирішення різноманітних індивідуальних справ позитивного характеру в такій процедурній регламентації не потребує і процесуальних норм не вимагає і, отже, вимоги високої організованості тут не мають принципового значення. Помилковість такого висновку очевидна»¹⁵.

Проте чинне адміністративне законодавство України не містить міцної юридичної основи для того, щоб можна було керуватися широким розумінням адміністративного процесу. Може йтися лише про часткові варіанти регламентації тих або інших сторін повсякденно здійснюваних управлінських дій, різноманітних за своїм призначенням, юридичним змістом і наслідками. До того ж існуючий нормативно-правовий матеріал, що дозволяє об'єднати будь-які управлінські дії під егідою адміністративного процесу, украй розрізнений. У більшості випадків відсутні єдині правила здійснення таких дій, а якщо вони є, то формулюються стосовно конкретних дій конкретних органів державної влади, містяться в різних нормативно-правових актах різної юридичної сили. Пануючим є відомчий підхід до формування такого роду правил. Окрім цього, подібний підхід представляється найбільш складним як з точки зору обґрунтування окремих видів адміністративних проваджень, так і з позиції їх законодавчого закріплення. Більше того, часто в пропонованих рішеннях ученими-прихильниками «широкого» трактування адміністративного процесу не простежується чітких критеріїв при розгляді питання класифікації адміністративних проваджень. Все це свідчить про те, що достатніх підстав для широкого розуміння адміністративного процесу поки немає, а адміністративно-процесуальне законодавство в досконалому і універсальному виді відсутнє і створити його дуже проблематично.

Проте на теоретичному рівні визначення адміністративного процесу в широкому розумінні існує. Так, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук вважають, що адміністративний процес становить собою врегульовану нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів виконавчої влади, їх посадових осіб, інших уповноважених на те суб'єктів, спрямовану на реалізацію норм адміністративно-матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права в ході розгляду індивідуально-конкретних справ. в структурі адміністративного процесу можуть бути виділені: а) провадження, що мають установчий характер (провадження по утворенню державних органів, суб'єктів підприємницької діяльності); б) провадження, що мають правотворчий характер (провадження по відпрацюванню та прийняттю нормативних актів); в) правоохоронні провадження (провадження в справах про адміністративні правопорушення, провадження по скаргах громадян); г) правонаділяючі провадження (провадження по реалізації контрольно-наглядових повноважень)¹⁶.

У загальному вигляді під час класифікації за індивідуально-конкретними справами систему адміністративних проваджень, що складають структуру адміністративного процесу, Ю.П. Битяк та В.М. Гарашук подають таким чином: 1) провадження по відпрацюванню та прийняттю нормативних актів; 2) провадження по прийняттю індивідуальних актів управління; 3) провадження по оскарженню рішень, дій або бездіяльності органів і посадових осіб, що порушують права громадян; 4) провадження по зверненнях громадян; 5) провадження по застосуванню адміністративно-попереджувальних заходів і заходів адміністративного припинення; 6) провадження в справах про адміністративні правопорушення; 7) дисциплінарне провадження; 8) провадження по реалізації контрольно-наглядових повноважень; 9) реєстраційно-дозвільне провадження; 10) провадження по приватизації державного майна; 11) діловодство; 12) установче провадження¹⁷.

Отже, управлінські дії органу публічної влади, пов'язані з реалізацією, наприклад, дозволів, реєстрацій тощо також є процесуальними. Практично в подібних випадках йдеться про різного роду адміністративні процедури і адміністративно-процедурні правила, що відповідають їм. На сьогодні вже є і приклади до кодифікації адміністративних процедур. Йдеться про кодекс України про адміністративне судочинство. На нашу думку, для більш повної кодифікації адміністративного процесу слід розробити та затвердити проект Закону України «Про адміністративні процедури», проте, враховуючи його зміст, очевидно, що кодифікація знову упирається в теоретичні проблеми.

Не вдаючись до полеміки щодо змісту поняття «адміністративна процедура», а також з урахуванням приведених вище властивостей юридичного процесу і чинного законодавства, в подібній ситуації адміністративно-процесуальну діяльність в двох аспектах. Основою для формування поняття адміністративного процесу як в широкому, так і у вузькому значенні є адміністративно-процесуальна діяльність: а) адміністративно-юрисдикційна; б) адміністративно-процедурна.

Подібний підхід має найбільшу концептуальну значущість і дозволяє не лише розмежувати такі різнопланові види процесуальної діяльності як процедурна і юрисдикційна, але і визначити змістовну сторону вказаних двох видів адміністративно-процесуальної діяльності, а також побачити місце адміністративно-юрисдикційної діяльності в структурі адміністративного процесу. Саме тому з метою уникнення плутанини в термінологічному апараті, пов'язаної з наявністю різноманітних концепцій адміністративного процесу і відсутністю однакового його розуміння, доцільно означати адміністративно-процесуальну діяльність юрисдикційного змісту терміном «адміністративно-юрисдикційний процес», а не «адміністративний процес».

Дослідження адміністративно-процесуальної діяльності неможливе без з'ясування низки теоретичних питань, пов'язаних з поняттям «адміністративне провадження» і визначення його взаємозв'язку з адміністративним процесом. Ця проблема представляє значний інтерес з позиції адміністративно-юрисдикційного процесу. Це обумовлено тим, що до теперішнього часу не сформувалося чіткого уявлення про категорію «адміністративне провадження». З одного боку, в адміністративно-правовій літературі це поняття трактується багатозначно, а з іншого, є розбіжності в поглядах відносно співвідношення понять «адміністративний процес» і «адміністративне провадження». Найчастіше термін «адміністративне провадження» використовують для характеристики предметних ознак адміністративного процесу в значенні системи процесуальних дій його

учасників, що реалізуються у формі процесуальних відносин. В цьому випадку адміністративне провадження розглядається як частину адміністративного процесу, а процес як сукупність проваджень, розмежованих цілями, завданнями і предметом здійснення управлінських дій. У сучасній юридичній літературі подібна точка зору підтримується більшістю вітчизняних учених-адміністративістів. Крім того, логічніше розглядати процес як поняття ширше, ніж провадження, що підтверджується чинним процесуальним законодавством України.

Таким чином, простежується стійка тенденція співвідносити поняття «процес» і «провадження» як загальне і часткове, що знайшло відповідне відображення в законодавчій практиці. Провадження – це частина процесу, процес є сукупністю проваджень. Тому і в теорії адміністративного права процес повинен розглядатися як загальне, а провадження як особливе, частина процесу.

Отже, якщо процес – поняття ширше, то провадження – це діяльність, пов'язана з вирішенням визначеної порівняно вузької групи однорідних справ. У науковій літературі є істотні розбіжності і у визначенні власне поняття «адміністративне провадження». науковці по-різному тлумачать значення цієї наукової категорії.

Тому слід проводити чітку відмінність між процесом як діяльністю і провадженням як порядком діяльності.

О.Ю. Якимов, використовуючи термін «юридичне провадження», розуміє під ним особливий різновид юридичної процедури, що вимагає високої міри правової регламентації. При цьому адміністративно-юрисдикційне провадження визначає як «нормативно встановлені порядок і форми здійснення дій з розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення, а також юридичні форми результатів відповідних процесуальних дій»¹⁸.

В інших випадках термін «провадження» розглядається як вид діяльності. Так, під адміністративним провадженням слід розуміти нормативно врегульований вид діяльності уповноважених суб'єктів з розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ.

У науковій літературі висловлювалися й інші точки зору щодо поняття процесуального провадження. Так, В.А. Лорія розглядає «адміністративне провадження» і «процесуальну форму» як синоніми¹⁹.

У зв'язку з подібною невизначеністю і розрізненістю поглядів учених виникає необхідність уточнення поняття «адміністративне провадження» з точки зору його змісту. Різноманіття точок зору дає змогу виділити загальні риси адміністративного провадження як структурного елемента адміністративного процесу і його процесуальної форми, що має певні ознаки. До останніх можна віднести:

- 1) сукупність процесуальних відносин, що мають предметну характеристику і зв'язаність з відповідними матеріальними правовідносинами;
- 2) необхідність встановлення, доведення, а також обґрунтування усіх обставин і фактичних даних даної юридичної справи;
- 3) необхідність закріплення, офіційного оформлення процесуальних результатів в актах – документах.

З урахуванням функціональних властивостей у науковій літературі проводиться поділ процесуальних проваджень на види, кожен з яких розглядається як сукупність споріднених проваджень, що відрізняються одне від одного за характером індивідуально-конкретних справ.

Адміністративним провадженням, будучи самостійним правовим інститутом,

що має певну міру юридичного оформлення і відособлення в системі законодавства, є структурний елемент адміністративного процесу, що дозволяє говорити про структуру адміністративного процесу, яку складають види адміністративно-процесуальних проваджень.

У науковій літературі поняття «структура адміністративного процесу» і поняття «види адміністративних проваджень» здебільшого ототожнюються. Зокрема, В.Д. Сорокін називає види адміністративних проваджень структурою адміністративного процесу²⁰. При цьому деякі учені (В.М. Горшенцов, В.М. Протасов та ін.) вказану точку зору не поділяють і вважають, що до поняття «структура адміністративного процесу» разом з адміністративними провадженнями включаються два інші елементи процесуальної форми – стадії адміністративного процесу, а також характеристика відповідної атмосфери розгляду справи (процесуальний режим), тобто принципи, що діють в адміністративно-процесуальній сфері; засоби і способи їх реалізації і гарантії, що реально склалися.

Ми дотримуємося думки, що структуру як власне адміністративного процесу, так і адміністративно-юрисдикційного процесу утворюють види адміністративно-процесуальних проваджень. І в цьому контексті види адміністративного провадження є структурою адміністративного процесу.

Отже, адміністративний процес може існувати у формі того або іншого адміністративного провадження, будучи при цьому поняттям загальним щодо провадження, що дає змогу говорити про адміністративне провадження як про структурний елемент адміністративного процесу, а сукупність адміністративних проваджень розглядати як структуру адміністративного процесу. Адміністративному провадженню властиві усі ознаки, які має адміністративний процес у цілому, що, проте, не веде до його повного ототожнення з останнім. Загальне між ними полягає в процесуальному змісті цих понять, відмінності ж ми можемо бачити в їх обсязі. Кожен конкретний вид адміністративного провадження підпорядковується загальним принципам процесу, але має різне смислове і правове навантаження, чим відрізняється від інших видів проваджень і обумовлює необхідність визначення критеріїв виділення в самостійний вид адміністративного провадження.

Отже, під адміністративним провадженням слід розуміти врегульований системою адміністративно-процесуальних норм порядок, що забезпечує законний і об'єктивний розгляд та вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета.

Адміністративно-юрисдикційний процес може існувати у формі адміністративно-юрисдикційного провадження, сукупність яких становить структуру адміністративно-юрисдикційного процесу. Адміністративно-юрисдикційне провадження може бути визначене як врегульований системою адміністративно-процесуальних норм порядок, що забезпечує законний і об'єктивний розгляд і вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета.

1. Студеникин С.С. Социалистическая система государственного управления и вопрос о предмете советского административного права / С.С. Студеникин // Вопросы советского административного права. – М.: Изд-во АН СССР, 1949. С. 44. 2. Манохин В.М. Органы советского государственного управления / Манохин В.М. – М, 1982. – С. 44-45. 3. Лунев А.Е. Вопросы административного процесса / А.Е. Лунев // Правоведение. – 1962. – №2. – С. 43. 4. Советское государство и право. – 1963. – №1. – С. 131. 5. Застрожная О.К. Советский административный процесс: учебное пособие / Застрож-

ная О.К. – Воронеж, 1985. – С. 32. **6.** Коренев А.П. Кодификация советского административного права / Коренев А.П. – М., 1970. – С. 67-68. **7.** Бахрах Д.Н. Административное право: учебник / Бахрах Д.Н. – М., 2002. – С. 305. **8.** Адміністративне право України. Академічний курс: адруч.: у 2 т.: Т. 1. Загальна частина / [ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова)]. – К.: Юридична думка, 2004. – С. 478. **9.** Там само. – С. 478. **10.** Адміністративне право України: підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.]; за ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – С. 210. **11.** Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право / Сорокин В.Д. – М., 1972. – С. 128-129. **12.** Иванов О.А. Рецензия на книгу Н.Г. Салищевой «Административный процесс в СССР» / О.А. Иванов // Труды Иркутского гос.ун-та. Т. XXXIX, серия юридическая. – 1965. – Вып. 71, ч. II. – С. 256. **13.** Демин А.А. Понятие административного процесса и кодификация административно-процессуального законодательства Российской Федерации / А.А. Демин // Государство и право. – 2000. – №11. – С. 10-11. **14.** Иванов О.В. Цит. работа. – С. 256. **15.** Горшенев В.М. Функции и содержание норм процессуального права по советскому законодательству / В.М. Горшенев // Проблемы правоведения. – Новосибирск, 1967. – С. 21-22. **16.** Адміністративне право України: підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. – С. 210. **17.** Там само. – С. 211. **18.** Якимов А.Ю. Административно-юрисдикционный процесс и административноюрисдикционное производство / А.Ю. Якимов // Государство и право. – 1999. – № 3. – С. 6. **19.** Лория В.А. Административно-процессуальная деятельность и виды административных производств / В.А. Лория // Советское государство и право. – 1978. – № 1. – С.120. **20.** Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право / Сорокин В.Д. – М., 1972. – С. 147.

УДК 342.951:351.82

В. Л. БАБИЧ

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬ СПРАВИ ПРО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК І ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Досліджується правовий статус органів та посадових осіб, до компетенції яких входить розгляд справ про адміністративні порушення законодавства України про військовий обов'язок та військову службу військовозобов'язаними та призовниками. Аналізується законодавство щодо повноважень військових комісаріатів і комісарів у зазначеній сфері. Розглянуто також особливості правового статусу Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Окрему увагу приділено повноваженням посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Акцентовано увагу на існуючих прогалинах у законодавстві.

Ключові слова: *військові комісаріати, військові комісари, призовники, резервісти.*

Бабич В.Л. Правовой статус органов, рассматривающих дела о нарушении законодательства Украины о воинской обязанности и военной службе

Исследуется правовой статус органов и должностных лиц, в компетенцию которых входит рассмотрение дел об административных нарушениях законодательства Украины о военной обязанности и военной службе военнообязанными и призывниками.

© БАБИЧ Віталій Леонідович – старший викладач Національного університету ДПС України